

**ANALYSIS OF VIEWING UNCOVERING OF THE MONUMENTS
OF ARCHITECTURE AND ITS INSTRUMENTS**

Yevgen Vodzynsky

Annotation. The question on the analysis of visual perception of the monuments of architecture is examined. The importance of quantitative estimation is outlined. The instruments of such estimation are described: the anglemeter — for measuring of plane and space angles of the objects according to the photographs; the trigonometer — for calculations of distances and building the images of objects and the ways of their usage. The simplicity, availability, and efficiency of the utilization of the instruments are disclosed.

Key words: monument of architecture, view, landscape, visual perception, analysis of images, instruments of analysis, construction images of objects.

УДК 711.4-122

Юрій Єгоров

*кандидат архітектури, старший викладач
кафедри садово-паркового господарства
Уманського національного університету садівництва*

**Критерії архітектурно-ландшафтної організації
та розвитку історичних міст України**

Анотація. У роботі порушені питання визначення критеріїв, прогнозування, планування і проектування розвитку історичних міст України; сформульована система критеріїв, які забезпечують якість міського середовища.

Ключові слова: історичні міста, архітектурно-ландшафтне середовище, критерії.

Найважливішим етапом архітектурно-ландшафтної організації та розвитку історичних міст є розроблення критеріїв, що характеризують якість міського середовища.

Актуальність теми. Як відомо, визначення критеріїв є одним з першочергових завдань містобудівної методології, оскільки накопичування нових емпіричних даних за окремими аспектами не сприяє вирішенню проблеми регулювання містобудівних процесів організації і розвитку міст, зокрема історичних.

Актуальною стає необхідність дослідження і визначення критеріїв, підходів та методів прогнозування, планування і проектування розвитку історичних міст з урахуванням діючих умов та специфіки їхнього функціонування й розвитку; раціональних напрямків охорони історичних

ко-культурної спадщини і природи; механізмів розвитку міст з повною адаптацією їх у часі й просторі, із забезпеченням сприятливих екологічних умов; пошуку нових типологічних характеристик містобудівних утворень та ін. Це вимагає проведення досліджень та дозволяє визначити основні передумови розроблення принципів, які базуються на тенденціях та закономірностях формування і розвитку архітектурно-ландшафтного середовища історичних міст України.

Сучасною науковою практикою містобудування доведено, що актуальною проблемою є істотне вдосконалення, а подекуди й перегляд наукових засад, у першу чергу саме критеріїв, що дозволить запропонувати нові підходи до моделювання, нормування та методики прогнозування, планування і проектування організації сталого розвитку історичних міст України. Це стосується як зовнішніх, так і внутрішніх іманентних факторів та умов, тенденцій, закономірностей довгострокового формування і розвитку архітектурно-планувальної структури, узгоджених з ландшафтною складовою історичних міст, що стане об'єктивним підґрунтям зменшення істотних конфліктів містобудівного розвитку історичних міст. Вищевказане базується на загальнотеоретичних засадах сучасного архітектурознавства, а також на конкретних прикладах історичних міст як найбільш характерних для досліджуваного типу [1, 6, 7].

Аналіз публікацій та мета дослідження. Результати аналізу наукових досліджень, проєктно-планувальних робіт засвідчують, що актуальність вдосконалення наукового підґрунтя і, в першу чергу, критеріїв формування архітектурно-ландшафтного середовища історичних міст, ще повністю не вичерпана. Тому є необхідність дослідження та вдосконалення методології містобудівного прогнозування планування, проектування та реалізації архітектурно-ландшафтної організації історичних міст, їхніх функціонально-планувальних структур. Особливого значення дослідження набуває в новій соціально-економічній ситуації в Україні та світі в умовах децентралізації соціальної, культурної, інвестиційної діяльності, змін у землекористуванні, у характері містобудівного процесу і посиленні ролі екологічної і культурної складових у містобудуванні України, а також, відповідно до діяльності місцевих органів самоврядування та міської громади, в управлінні організації розвитку територіально-планувальних утворень [4, 5].

Автором дослідження враховано досвід наукових розробок у галузі теорії містобудування, з питань забудови історичних міст та збереження ландшафтно-природного середовища: М. Бархіна, В. Вечерського, Є. Водзинського, М. Ксєневича, В. Тимохіна, Г. Фільварова та інших [1–7].

На основі аналізу публікацій, відповідно до завдань розвитку і реальних обсягів ресурсів історичних міст, розроблено основні критерії формування архітектурно-ландшафтного середовища. Кожен з них віддзеркалює об'єктивні потреби розвитку міської спільноти і орієнтований на реалізацію раніше виявлених закономірностей формування і розвитку.

Вони визначають загальні принципи соціально-економічної політики і слугують інструментом для вирішення стратегічних і тактичних завдань містобудування.

Таким чином, метою статті є розроблення критеріїв архітектурно-ландшафтної організації історичних міст в умовах істотних змін соціальної, економічної, політичної ситуації для збалансованості її в умовах оперативного та довгострокового функціонування і забезпечення сталого розвитку. Автор спирається на наукові розробки у галузі теорії містобудування, методології і методики просторової організації, розвитку та регулювання містобудівних об'єктів різних рівнів, розроблених як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями.

Виклад основного матеріалу. Пропонуємо систему критеріїв, які забезпечують контроль за раціональним землекористуванням, ритмічність функціонування і гарантію якості міського середовища. Ця система спирається на вже діючі та нові законодавчі та нормативні акти України, що регламентують склад та обґрунтування розвитку і впорядковують зміст містобудівних процесів у мотиваційному, діяльнісному, організаційному та правовому аспектах, які, в свою чергу, містять кількісні показники: біолого-демографічні, економіко-вартісні, санітарно-гігієнічні, конструктивно-технічні, інженерно-технологічні, нормативно-планувальні, адміністративно-правові тощо.

Мотиваційні критерії містобудівної діяльності архітектурно-ландшафтної організації, які поглиблюють позитивний містобудівний та агломераційний ефект, повинні забезпечити:

- нормативний рівень комфортності проживання;
- високий ступінь реалізації життєдіяльних функцій усього контингенту населення у сфері гарантованого вибору виду розселення (багатоповерхове, середньо- і малоповерхове, садибне із земельними ділянками), вибору місць прикладання праці, реалізації природних, соціальних, культурних потреб та можливостей сучасного суспільства, міської громади та приватних осіб;
- забезпечення нормативної відповідності показників структури та інфраструктури;
- гарантованість, надійність довгострокового сталого функціонування і відновлення природних компонентів містобудівних та агломераційних систем шляхом приведення до екологічної норми показників повітряного, ґрунтового і водного середовищ;
- забезпечення рівнем самодостатнього довгострокового сталого розвитку архітектурно-ландшафтних утворень різних рівнів історичного міста;
- резервування територіальних та інших ресурсів, що забезпечують ритмічність щодо автономного сталого довгострокового розвитку, узгоджену із сусідніми територіями і об'єктами містобудівного та агломераційного рівнів, а також з пам'яткоохоронною діяльністю, відновлювальними роботами та забезпеченням надійною інженерною, транспортною і соціальною інфраструктурою.

Критерії, які стимулюють високий рівень організаційного і правового забезпечення містобудівної діяльності архітектурно-ландшафтної організації історичних міст, повинні гарантувати:

- ресурсне забезпечення резервів довгострокового сталого розвитку, альтернативність і варіантність містобудівних програм з розгорнутими нормативними споживаннями, виробництвом і затратою ресурсів за рівнями: приміська зона, історичне місто та їхні функціонально-планувальні утворення центральної, середньої і периферійної зон;
- впровадження ефективних методів, засобів та умов забезпечення реалізації програм, перетворення системи розселення територій, будівельної бази, інженерного обладнання, структури функціонально-планувальних утворень за умови поетапної довгострокової архітектурно-ландшафтної організації;
- адміністративно-територіальне забезпечення управління архітектурно-ландшафтної організації; ефективність постійної служби реалізації містобудівних програм розвитку і законодавства, яка містить служби управління, планування, проектування, реалізації, АСУ розвитку і банку даних.

Критерії, які стимулюють і мотивують містобудування як діяльність, повинні забезпечувати надійний контроль за:

- комплексністю реалізації містобудівних вирішень з архітектурно-ландшафтної організації; високим ступенем реалізації різних видів адміністративного і громадського впливу управління, регулювання і саморегулювання на всіх адміністративно-містобудівних рівнях;
- ефективністю витрат ресурсів; режимом інвестування з метою отримання максимального містобудівного та агломераційного ефекту шляхом мінімізації часу для доставки до місць прикладання праці, житла, обслуговування і відпочинку; мінімізацією території з урахуванням екологічних міркувань для будівництва і реконструкції; оптимізацією капітальних вкладень та експлуатаційних витрат з урахуванням довгострокової архітектурно-ландшафтної організації;
- узгодженістю та зближенням нормативних термінів морального старіння з термінами фізичного старіння структур та інфраструктур.

В умовах відсутності у практиці сьогодення обґрунтованої та взаємопов'язаної системи містобудівних нормативів архітектурно-ландшафтної організації історичних міст автор при розробці критеріїв спирався на класифікацію факторів розвитку, а також вимог, що висуваються до якості міського середовища в умовах ресурсних обмежень, екологічно несприятливих районів у історичних містах [2, 3]. Це дозволило звести воедино і систематизувати методичні питання передпроектного аналізу містобудівних процесів і виявити напрямок обліку впливу динаміки процесу розвитку історичного міста на його архітектурно-ландшафтну структуру і структуру приміської зони та сформулювати цільові орієнтири довгострокового сталого ресурсозберігаючого розвитку. Останні є такими: раціональне структурування й ефективне землекористування;

забезпечення функціонування і довгострокового сталого розвитку; якість міського середовища (екологічна, функціональна, естетична тощо).

Висновок. Таким чином, взаємна узгодженість та збалансованість довгострокової архітектурно-ландшафтної організації історичного міста, здійснення ефективного контролю за розвитком і реалізацією містобудівних заходів можливі за умови створення та впровадження в практику системи критеріїв якості міського середовища, його архітектурно-ландшафтної організації. Ця система розкриває зміст і форми, тенденції й закономірності містобудівних та агломераційних процесів, пов'язаних з відносною автономністю та сталістю і взаємоузгодженістю історичного міста та його архітектурно-ландшафтних утворень, циклічністю та пріоритетністю довгострокового сталого розвитку їх.

1. *Бархин М. Г.* Город, структура, композиция. — М.: Наука, 1986. — 263 с.
2. *Вечерський В. В.* Спадщина містобудування України: Теорія і практика історико-містобудівних пам'яток охоронних досліджень населених місць. — К.: НДІТІАМ, 2003. — 560 с.
3. *Водзинський Є. Є.* Питання охорони містобудівної спадщини // Архітектурна спадщина України. — К.: НДІТІАМ, 1994. — 260 с.
4. *Ксеневиц М. Я.* Просторова організація і сталий розвиток міст-центрів (моделювання, нормування та методика на прикладі Донецька-Макіївки). — К.: НДПІ містобудування; Вінниця: Тезис, 2001. — 160 с.
5. *Ксеневиц М. Я.* Містобудівні основи сталого розвитку міста Києва — К.: Головкив-архітектура, 2002. — 170 с.
6. *Тимохин В. А.* Территориальный рост и планировочное развитие города. — К.: Будівельник, 1989. — 104 с.
7. *Фильваров Г. И.* Региональный подход и оценка условий развития нового города // В помощь проектировщику: Планировка и застройка новых городов. — К.: Будівельник, 1974. — С. 26–33.

CRITERIA OF ARCHITECTURAL AND LANDSCAPE ORGANIZATION AND DEVELOPMENT OF HISTORIC CITIES IN UKRAINE

Yuriy Yegorov

Annotation. The questions on the determining criteria, forecasting, planning and projecting of the development of the historical towns and cities in Ukraine have been raised. The system of criteria which provides the quality of the city environment has been formulated

Key words: historical cities, architectural and landscape environment, criteria.